

EUSKARAZ, IRUNEN BARRENA ETA BIDASOA ZEHAR

Orlunongo "Luma Liburuak" deritzanaren 2. zenbakiak izenburutzat Euskaraz Irunen barrena daraman liburua argitaratu du, baina Irun ezezik

Bidasoan zehar egiten den euskara mintzatua biltzen du anekdotaz, bertsoz, kondairaz eta abar, Nikolas Altzola Gerediaga zenak herriagandik ahoz jasoak eta lehenago, 1959-1961 urteetan El Bidasoa aldizkarian "Literatura oral euskérica de la comarca bidasotarra" sailean emandakoetatik hautatuak, eta anitz bada Hondarribian bildutakotik.

Nikolas Altzola Gerediaga
(G. Montes Iturrioren marrazkia)

- Baño zertikan?
Eta esantzion semiak:
- Zertikan illargia ikusten dut eta Erroma ez."

Liburuaren barrena Hondarribian bildutako bertsoak ere aurkituko ditugu. Adibidez, Klaudio Otaegi herriko maisu izanarenak 90. orrialdean, bere biloba Karmen Sagartzazu Otaegi Irunen bizi zen hondarribiarrari jasoa. Baina, 247.a (140. or.) datorren bertsoa, J.J. Marfull Arretxeri jasoa, zortziko txikian, nere ustez lehen puntuan inprimategiko hutsen bat duela

esango nuke, zeren -tatu hori ezinezkoa da -tuta puntuarekin errimatzea poterik egin gabe bertsoa osatzeko; hargatik uste dut: ostuta/moztuta behar duela izan puntu jatortzat. Beraz, hara hor nere ustezko era egokian:

Amonak ekarri du
Txerriya ostuta
zintzillikan jarri du
isatsa moztuta.

Baina polita da beste honako kontakizun hau ere, 1960. urtean C.S.O.k kontakua (arestian aipatua den Karmen Sagartzazu Otaegi, noski). 260. zenbakia darama 145. orrialdean:

"Oartzungo andre bat ikazkillia etortzen zen Ondarribira mando aundi batekiñ. Eta pasatzen kale Nagusittik aurrera plazarañon. Plaza ixkiñian sartzen zen Anbroxioren kafian. Eta galdetzentzuen baso aundi bat ardo eta ogi koxkor bat. Sartutzentzuen ogiya arduan barrenian eta jatentzuen ardo ttanturik gabe gelditu arte. Orduan salero aundiyakiñ esatentzion Anbroxion morroyari:
- Ekatzu, gaxo, beste baso bat ardo, zertik ogiyak dena eran nau."

Izan ere, biltzaile paregabea zen Nikolas Altzola, pazientziaz betea. Euskaraz nahiz gaztelerak, euskal gaiei buruz lan asko egin zuen gizona Nikolas, inguru honetako askorentzat Anai Balentin Berriotxo zena, Adiskide mina nuen eta elkarren artean harreman estuak izan genituen. Irundik Durangora edo Bilbora trenez joaten zenean,

Liburu entretenigarria benetan. Hondarribiarren kontakizunik ez da falta, bertan herria mintzo den bezala eta, esan beharrik ez da, euskaraz eskolan irakurtzen ikasteko aukerarik izan ez zuten hondarribiar euskaldun jatorrei irakurketan trebatzeko aukera ona eskaintzen diela, era berean bertako herri literatura ezagutzuz.

Zenbakiturik datoz eta hara hemen 107.a (70. orrialdean), Jabier Intxausti Aizpiolea portugarrak 1959.ean kontakua hitzez hitz:

"Pernandok esan zion lagun bateri:

- Eztakizula ze egiten duen lendabiziko bei batek eguzkiya atetzen denian?

Eta bestiak esantzen:

- Eztakit zer egiten dun.
- Itzala."

Kontalari ber-berak, 123.ean (76. or.) beste honako hau dakar:

"Esantzion lagun batek bestiari:

- Nora faki zara?
- Illia moztera.

Eta bestiak esantzion:

- Eztuzu ta illerik. Nola illia moztu b'ar duzu?

Eta bestiak esantzion:

- Baña ez tut pagatu b'ar."

Kontalari trebea jabier, 127. ateraldiak erakusten digunez:

"Arratse batian esantzion atta batek bere semeari:

- Zer da urrutiyago? Erroma ala illargia?
Eta semeak erantzun:
- Erroma.

maizenik, Eibarren gelditzen zen, gure etxean atsedena eta hitzaspertu bat egiteko. Bere lehendabiziko atalak (1967) ipuin liburuaren hitzaurre hirukoitzean partaide nintzen E. Erkiaga ta L. Akesolorekin batean.

Euskaraz Irunen barrena delako liburu honen solapetan Nikolas Altzola egilearen lanen berriak irakurtzean normahi ohartuko da garai zail haietan zenbat lan egin zuen gizon harek. Ez ditut aipatuko bere lanak argitara eman zituzten aldizkari guziak ez eta ere erabili zituen izenordeak, asko bai dira. Baina solapa hortan bere liburuak aipatzean ikusten dut bi falta direla. Eta horien berri eman beharrean aurkitzen naiz lagun onaren oroitzapenez; ipuin liburuetan ohi zuen bezala Bitaña izenpean Gero argitaletxearen Kimu sailean eman bai zituen ipuiak (1978) eta Ipuiak - II (1980). Gainera, ikus hilondokotzat idatzi nuen artikulua Egan-en (1-6. zenb., 1982, 5-12. orrialdeetan): "Nikolas Altzola Gerediaga zenaren oroitzapenez".

Bere etengabeko lanen, Nikolasek, sorterrri zuen Izurtza eta Durangaldeaz gainera, Irunen

Lasallear egonaldia probetxugarri izan zitzaion Bidasoa ibar inguruko folklore eta gizonen berri asko bildu eta idazteko. Horren lekuko bat besterik ez da Cien autores vascos (1966), non elkartu zituen nortasun handiko gizonen artean apalenak eta guti ezagunak. Adibidetzat jarri nezake, bere lan horri esker, "Satarka"ren anaia Dionisio Sagartzazu (1898-1958), badakigu Fraisoroko Eskolan ikasketak eginga zela eta Diputazioaren bekaz Ingalaterrako Gernesey-n ere ikasketetan egona zela. Lehen aldiko Zeruko Argia-n "Nekazaritza Gaiak" idazten zuela euskaraz. Baina, liburu haren 136. orrialdean ematen zituen berrien artean irakur daiteke ohar laburretan Kayo Lasa hondarribiarraren aipamena, nork herri-kontuak agertzen zituen Euskal Esnalea aldizkarian. Inor arduratzen ote da horien lanak biltzen?

Beste gai bat litzake Bidasoa ibarrean artistei buruz euskal aldizkarietan Nikolasek idatziak, edo L.L. Bonaparte printzea eta haren lankideez El Bidasoa aldizkari berean idatzi zituenak. ○

Juan San Martin.

SUKALDARIEN TXOKOA

SUKALDARIA: Aingeru Sagrado

OLAGARRO ELKARTEA

Lau lagunentzat gaiak:

- . Tipula bat
- . Hiru piper berde
- . Baratxuri buru bat
- . Kilo erdi bat patata
- . Pikilo piper pote erdia
- . Kilo bat bakailao
- . Bi kilo tomate

Nola egin:

Piper berdeak eta tipula zatitu eta kazola batean jarri su moteletan, hauek beratzen direnean baratxuria txiki txiki egin eta nahasi. Ondoren tomate frijitua eta pikilo piperrak puskatu eta aurreko guztiari erantsi. Patatak ere koadro txikitan puskatu eta frijitu ondoren kazolara bota. Hau guztia nahasi eta azkenik bakailao papurtua gehitu. Kazola estali eta irakin bat eman ondoren sua itzali eta bertan utzi, zenbat eta denbora gehiago eduki, orduan eta hobetagoa egongo da.

BAKAILAOA

AJOARRIERO ERARA

